

Fjármála- og efnahagsráðuneytið

M i n n i s b l a ð

Viðtakandi: **Alþingi; efnahags- og viðskiptanefnd**
Sendandi: **Fjármála- og efnahagsráðuneytið**
Dagsetning: **23.05.2022**
Málsnúmer: **FJR22050022**
Bréfalykill: **3.5**

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á lögum um tekjuskatt, lögum um almannatryggingar og lögum um húsnæðisbætur (mótvægisáðgerðir vegna verðbólgu).

Efnahags- og viðskiptanefnd Alþingis hefur með tölvupósti hinn 20. maí sl. óskað eftir minnisblaði frá fjármála- og efnahagsráðuneytinu, þar sem slegið er mati á kostnaðinn af því að hækka eignaskerðingarmörk vaxtabótakerfisins (allar fjórar fjárhæðirnar) um 25 prósent og hvernig ábatinn af því myndi dreifast á tekjuhópa.

Í frumvarpi til laga um breytingu á lögum um tekjuskatt, lögum um almannatryggingar og lögum um húsnæðisbætur (mótvægisáðgerðir vegna verðbólgu), þingskjal 1011, 678. mál, er gert ráð fyrir sértækum áðgerðum til mótvægis við verðbólgu. Áðgerðir sem fela í sér kerfisbreytingar eða almennar hækkanir á fjárhæðar- og skerðingarmörkum fela hins vegar ekki í sér slík tímabundin viðbrögð við sérstökum aðstæðum.

Réttur til vaxtabóta myndast á því ári þegar íbúð eða eignarhluti er keyptur eða bygging er hafin og ákvarðast vaxtabætur samkvæmt upplýsingum á skattframtali árinu á eftir. Fjárhæð vaxtagjalda, tekjur og eignir hafa áhrif á fjárhæð vaxtabóta. Á álagningarseðli kemur fram hvaða forsendur liggja að baki útreikningi hjá hverjum og einum og áhrif þeirra á niðurstöður útreiknings. Álagning ársins 2022 vegna tekjuársins 2021 er lokið og er því ákveðinn ómöguleiki fyrir því að hækka fjárhæðar- og skerðingarmörk vaxtabóta á miðju ári. Slíkar hækkanir eru lögfestar í lok tekjuárs vegna komandi álagningarárs. Í því samhengi þarf einnig að hafa í huga fyrirframgreiðslu vaxtabóta sem er bráðabirgðagreiðsla sem kemur til útreiknings endanlegra vaxtabóta við álagningu opinberra gjalda samkvæmt framtali.

Hluti vaxtabóta hefur því nú þegar verið greiddur út og stutt er í næstu greiðslu, þar sem uppgjör vaxtabóta fer fram samhliða álagningu opinberra gjalda þann 1. júní. Því er ekki æskilegt að ráðast í breytingar á vaxtabótakerfinu fyrir núliðandi ár. Slíkt myndi krefjast mikillar fyrirhafnar og tilkostnaðar, sér í lagi þar sem töluvert er af handreiknuðum framtölum s.s. vegna EES-vaxtabóta, búsetutíma í landinu, námsmanna og erlendra tekna.

Við áætlun á vaxtabótum styðst ráðuneytið við álagningarskrá Skattsins en nýjasta skráin hefur ekki borist ráðuneytinu og því er stuðst við álagningu vegna tekjuársins 2020 sem ákvörðuðu vaxtabætur ársins 2021. Útreikningarnir sýna því hvernig vaxtabætur hefðu breyst árið 2021 miðað við nýjar forsendur um eignamörk og þarf að taka niðurstöðunum með þeim fyrirvara að verið er að nýta eldri gögn.

Hækkun skerðingarmarkna eigna um 25% gerir það að verkum að hjá einhleypingum og einstæðum foreldrum hefst skerðingin þegar eignir umfram skuldir fara yfir 6.250.000 kr. í stað 5.000.000 kr. og vaxtabætur falla niður þegar hrein eign þessa hóps hafur náð 10.000.000 kr. í stað 8.000.000 kr. Hjá hjónum og sambúðarfólki hækka eignamörkin úr 8.000.000 kr. í 10.000.000 kr. og falla vaxtabætur niður þegar hrein eign þessa hóps hefur náð 16.000.000 kr. í stað 12.800.000 kr.

Útgjöld vegna vaxtabóta ársins 2021 myndu með þessari áðgerð hækka um 450 m.kr. sem er 19%

hækkun. Meðalhækkunin hjá þeim sem fá vaxtabætur væri 25.300 kr. og er áætlað er að í þeim hópi myndi fjölga um 2.800 einstaklinga. Mestu áhrifin eru hjá einhleypingum og einstæðum foreldrum sem hafa lágan tekjustofn og verða því ekki fyrir miklum skerðingum vegna tekna en hafa eignastofn sem er nálægt efri mörkum eignaskerðingarinnar. Heilt yfir myndu fleiri hjón og aðilar í sambúð njóta góðs af breytingunni. Tæplega 60% hækkunarinnar færi til fólks í efri hluta tekjudreifingarinnar og væri hækkunin mest í tekjutíund 6 og 7, þar sem tekjutíundir miðast við fjölskyldutekjur án handreiknaðra og áætlaðra framtala. Talið er að 55% af hækkuninni myndi koma í hlut kvenna.

Í tillögu til þingsályktunar um fjármálaáætlun fyrir árin 2023–2027 er gert ráð fyrir því að fyrsta stefna og aðgerðaáætlun stjórnvalda í húsnæðismálum verði lögð fram á Alþingi í formi tillögu til þingsályktunar á 153. lögjafarþingi. Þar kemur einnig fram að yfirlýstur vilji stjórnvalda sé að einblína frekar á annan húsnæðisstuðning en vaxtabætur.

Spenna í þjóðarbúinu er mikil á alla mælikvarða og kallar á aðhald á sviði peninga- og ríkisfjármála. Mikilvægt er að allir armar hagstjórnar rói í sömu átt þar sem eftirgjöf á sviði ríkisfjármála kallar á þeim mun meiri hækkun stýrivaxta til þess að draga úr þenslu og verðbólgu. Í uppsveiflum, rétt eins og niðursveiflum, þurfa stjórnvöld að lágmarki að leyfa áhrifum sjálfvirkra sveiflujafnara ríkisfjármála að virka til fulls. Í vaxtabótakerfinu kemur sjálfvirk sveiflujöfnun m.a. þannig fram að vegna eignaskerðingarmarka minnka greiðslur samhliða hækkun íbúðaverðs. Hækkun eignaskerðingarmarka myndi draga úr sjálfvirkri sveiflujöfnun kerfisins og vera þvert á stefnu hagstjórnar.

Þrátt fyrir meginstefnu um aðhald í ríkisfjármálum hafa stjórnvöld tilkynnt um mótvægisáðgerðir til að draga úr áhrifum verðbólgu á viðkvæma hópa. Þær hafa það fyrst og fremst að markmiði að minnka hættu á efnislegum skorti hjá þeim allra tekjulægstu og eignaminnstu. Hækkun eignaskerðingarmarka vaxtabóta myndi eingöngu gagnast íbúðaeigendum og sérstaklega þeim sem hafa orðið eignameiri vegna hækkunar íbúðaverðs. Ekki verður séð að þörf sé á slíkum stuðningi með hliðsjón af framangreindu. Fjárhagsstaða heimilanna hefur almennt styrkst öll síðustu ár, þvert á tekjuhópa, og fjárhagsstaða fólks sem býr í eigin húsnæði hefur styrkst sérstaklega vegna mikillar hækkunar íbúðaverðs. Vanskil íbúðalána eru í lágmarki. Það sama á við um vaxtabyrði sem hlutfall af ráðstöfunartekjum samkvæmt nýjustu tölum þótt breyting gæti hæglega orðið þar á næstu misseri. Telja má að hækkun vaxtabóta, sérstaklega með hækkun eignaskerðingarmarka, myndi því ekki aðeins ganga gegn stefnu hagstjórnar heldur einnig því sjónarmiði að beina bótageiðslum og húsnæðisstuðningi þangað sem hans er þörf.

Að framangreindu virtu er því ekki lagt til að breytingar verði gerðar á eignaskerðingarmörkum vaxtabótakerfisins.